

Ангел Каралийчев
Черната порязаница

– Отиде земицата! – Продума дядо Адам с мъка и се загледа подир мерачите.

Младият учител, бос, със запретнати крачоли, газеше росната храна, а след него съскаше желязната ролетка. Кривицата, набитият и самодоволен стопанин на моторната мелница в Асеново, се провикна:

– Право да мериш, даскале! Не си прав, имаш грешка! Голяма я изкара ти таз нива. Много дълбоко искаш да бръкнеш в джоба ми. Я да минем още веднъж.

Кривицата се наведе, изпъшка и хвана другия край на ролетката. Металната лента засъска по опръхналата земя, капо патка, която брани своите жълти патенца. Нагази и той в храната. Потъна целият – само главата му се понесе отгоре, като катуна над зелена вода.

Дядо Адам махна с ръка безнадеждно и мръдна настрана към синора – да не гледа. Седна под крушата, извади една кърпа от джоба си и взе да бърше челото си, по което ралото на годините беше теглило дълбоки бразди. Шумеше високата храна. Нечуто заговори старецът:

– За последен път седнах да отдъхна под твоята сянка старо бащино дърво. Тука, под твоите клони, съм висял някога в мамината люлка. Туканак тетьо вържете големи снопи и ги кладеше кръстчец до кръстчеца. Той носеше бели гащи и бяла риза. Лицето му беше загоряло като кората на чист житен хляб, а веждите му – изрусели. Върху паламарката му имаше издълбан дълбок кръст. На тази нива аз вържех на седем жътварки и слушах песента на Латинка, дъщерята на дядо Ангела Ямалията. Как пееше дяволското момиче! Когато се оженихме, най-напред с нея дойдохме на туй място да сеем царевица. Аз орях, а тя вървеше подире ми с една торба и пушаше зърна в брезната. Много хубава жена беше, носеше шарена зуница, склучена отпред със седефени пафти, а на пафтите – изрязани два коня един срещу други. И ние, младите, по ония времена бяхме буйни като коне. Препускахме по света и нямаше за нас заповор. Къде се дянаха ония ми ти коне? Времето ги изяде като вълк. На същия клон, където е висяла моята люлка – увиснаха и люлките на тримата ми синове. В полетата на Тракия се прибраха без време двамината, сега остана само най-малкият и най-скъпият...

Старецът бръкна в пазвата си и извади едно нагънато листче, увито в кърпа. Разгъна го и почна да срича:

„... Тука е чужбина. Никой не те поглежда, нито ти дава къшей хляб. Тате, да ми проводиш час по-скоро пари. Пишеш че нямаш и банката не давала. Продай голямата нива! Кривицата ще я вземе. Аз му писах. Той е готов да я купи, стига ти да склониш. Сега е време да ми

помогнеш. Не ме оставяй недоучен. А за утрешния ден грижи не бери. Като се изуча и стана доктор – ще се настаня в някой град край Черно море. Ще взема и тебе, и мама. На стари години да си починете. Ти ще четеш вестници, ще сърбаш кафе и ще ходиш на рибния пазар, мама ще люлее внучето си и ще му пее, тъй както тя знае да пее...“

„Доктор Петко Адамов. На дядо Адама най-малкият син.“

Брей, този дядо Адам като рече: ще го изуча аз него, плюнката от устата си ще дам, ама ще го изуча!

И го изучи.

Тъй ще думат хората, а дядо Адам има да се големее!

– Имаш право, дядо Адаме! Точно излезе, двацет и седем декара и три ара. А мене ми се стори по-малка, като я мерих на око. Купувам нивата заедно с храната – рече Кривицата, погълна жадно с очи буйното жито, което се навеждаше пред вятъра като невяста пред свекър, и почна да навива ролетката.

– Аз храната си не давам. Туй жито аз съм го сял – аз ще си го прибера. Че как тъй, ти мене и хляба ми искаш да вземеш! – отвърна дядо Адам, зашеметен от думите на Кривицата.

– Твоя работа. Аз пък без храната не я ща. Помисли си, дядо Адаме! Направи си хубаво сметката. Да не кажеш сетне: „Брей тоз Кривица не измами.“ Как тъй? Аз тука пари давам, сина ти уча за доктор.

– Отиде ми земицата! – въздъхна дядо Адам и се дигна. Отърси полепналите бучки от гашите си, изпъшка дълбоко и мудно закричи към село.

* * *

Доктор Петко Адамов има своя къща в най-хубавия черноморски град. Градина с черешови дървета, масловки, рози и кактуси. Една стройна жена, с ръце, изваяни от слонова кост, и нокти, които имат наров цвят, стои в градината, поема соления морски въздух и тъгува. Докторът е страшно зает. Тоя млад човек, когато се върна от Европа, разбута с лакти навалицата от стари лекари и си проби път. Най-напред излезе. От цялата околност идат болни селяни с изпити лица, с трескави очи, с дебели вълнени потури през най-горещите дни, с една-едничка петдесетолевка, вързана здраво с кърпа. Докторът е член на всички благотворителни дружества. Той е председател на местния хор, ръководи въздържателите, чете хубави сказки от името на женското дружество „Здравец“, в което неговата жена е секретарка. Тоя млад човек се качи бързо по стълбата нагоре. И забрави двамината старци, които си бяха дали

плюнката, за да го изучат. Високо отиде. Постави си на вратата златна плочка с черни букви: **Доктор Петко Адамов.**

* * *

Поздравление

„Любезни ми сине Петко! Четири години чакахме с майка ти да ни поканиш, че да ти дойдем в къщата, че да се порадваме на тебе и на хубавата ти невяста. Защо направи тъй бре, синко? Защо ни забрави? Да знаеш само какъв тежък живот живеем. Ох! Нали продадох хубавата си земя на Кривицата, сега останах като дърво без корен. Додоха дни, че се намерихме без кривичка жито в хамбара. Къса ми се сърцето, като си помисля къде бяхме и къде стигнахме. Лани изтървах и градинката в Росена, дете майка ти сееше по малко боб. Лучец, бакла и краставици. Трябвах пари за хляб. Купих от Кривицата пет крини жито, половината къклица. Че го смляхме. Че го прибрахме в раклата и го държиме под ключ. Правихме сметка да ни стигне до бабинден. Оттам нататък ще ядем сняг. Петко, майка ти ката ден плаче. Горката, в петък тръгнала, без да се обади, пеш за града. При тебе се накарала да доде. Че вървяла, че вървяла до манастира «Света Троица» и там капнала. Върна я в село Маслинката, дете кара слънчогледово семе за маслобойната. На каруцата си я натоварил и пари не ще. Тя се разбра, Петко, че няма да ни прибереш, ами дано господ се смили над нас и рече: «Елате сам, дядо Адаме и бабо Латинке, стига сте се мъчили на долния свят.» По-напред провоздаше по малко пари – таз година нищо. Чувам, че си станал богат човек. Няма ли някое място за мене? Защо не попиташ в общината, да ме направят метач – колкото за един хляб? Аз още се държа, ала майка ти запря от кахъри...“

* * *

Един сух човек с гумени цървули, с червен тракийски пояс, напращен и небръснат, влезе в кабинета на доктор Петко Адамов. Докторът тъкмо преглеждаше ръкописа на последната си беседа „Насъщният хляб“. Четеше нехайно, а мисълта му беше в кухнята, където къркореха в тенджерата две петровски пилета.

– Какво искаш? – попита докторът, без да се обърне.

– Господин докторе, дошъл съм от село и ви нося малко армаганец

от баба Латинка и дяда Адама.

Гостенинът бръкна в торбата си и затършува. Извади един малък вързоп.

– Брей, сетиха ли се че имат син, моите родители? Как са те?

– Добре са, господин Адамов, много са добре.

– Разбира се, че са добре. Чист въздух, слънце, яйца, масло, сирене.

Писмо няма ли?

– Имаше писмо, ала дядо Адам ме настигна накрай село и си го взе назад, „Дай го сам писмото, а занеси на моя Петко, доктора, една порязаница от хляба, дето го ядем аз и майка му.“

– Друго? – попита докторът и пое вързоп.

– Друго няма. Сбогом, господин докторе. Извинявайте!

Когато селянинът излезе, доктор Петко Адамов развърза вързоп и намери вътре една порязаница от хляба, който е месила майчината му ръка.

– Тия хора се гаврят с мене! Това не е хляб! Това е кал!

Доктор Адамов избухна, грабна разтреперан порязаницата и я хвърли през отворения прозорец в градината. Две врабчета, които ровеха златистия пясък, пръхнаха над порязаницата, клъвнаха само по веднъж и отлетяха.

Подир половин час младият лекар със снежнобялото копринено палто слезе в градината. Наведе се, взе порязаницата и я загледа. Една невидима ръка го хвана за гърлото и почна да го души.

КРАЙ

© Ангел Каралийчев

Сканиране: sir_Ivanhoe, август, 2007 г.
Разпознаване и последна редакция: NomaD, август, 2008 г.

Издание:

Ангел Каралийчев. Приказен свят. Том втори, 1982
Издателство „Български писател“, 1982

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/9107>]